

ISMERTETÉSEK. BÍRÁLATOK.

Régi Magyar Könyvtár. Szerk. *Heinrich Gusztáv.* I. A székelyek Erdélyben. II. Pálos iskoladrámák a XVIII. évszázból. III. Csiksomlyói nagypénteki miszteriumok. IV. Heltai G. Esopusi meséi. — Franklin-Társulat kiadása. Budapest, 1897.

Számtalan esetben igaz lehet a példabeszéd, hogy »elég egy sütetből egy lepény«! igazsága azonban nem alkalmazható arra az esetre, a mikor régi irodalmi műveink kiadásáról van szó. Ezekből egy kiadás csak egy pásztás esővel ér fel. Az a 4—500 példány, a mennyire egy kiadás becsülhető, feliben-harmadában jut olyan kézbe, a melyikben hasznót hajt. A mai kor, a mely inkább holnap érőködik lenni, semhogy csak tegnapi is akarna maradni, szívesebben menekül ereszt alá a kelletlen csepegés elől, semhogy csak valamicskét is le hagyjon magáról mosni a modernkedés filozófiájából. Az így elmulaszthatott esőnek azután köpenyeg sem kell, hogy az idegen zöldséges kertekbe rándulhatást folytatni lehessen, hol a bürök-szagolás gyönyörűsége mellett, a bürökmagszedhetés haszna is kecsgetet. Ha bürök is, csak *exoticus* legyen! Takuljatok bazsalikom, levendula, zsálya, rozsmaring, majorána s ősanjaink több efféle keblen hordott gyimgyomjai.

Ezt a kesernyés felfogást szinte megédesíti az a »fogadj Isten«! a mivel a sajtó üdvözölte Heinrich Gusztáv vállalatát. Azt lehet mondani, kivétel nélkül úgy fogadta az egyszerre megjelent négy első füzetet, a mint csak kívánatos, hogy fogadja mindazt, a mi régibb irodalmunk alapos ismertetésére van irányozva. Mert, ismételjük, hogy az ilyen kiadásból három-négyféle még akkor sem volna sok, ha az egyik már holnap keritené a sort arra, a mi a másokban tegnap jelent meg. Kinek az egyik, kinek a másik esik inkább útjába, kezére s jó ha az is bele botlik olykor-olykor, a kinek kisebb gondja is nagyobb minthogy az ilyenek után járjon. Hadd tenyészszenek az iskolákban minél bujábban ezek a divatjokat mult fűvek, virágok, de egy-egy cseréppel legalább jusson belőlök minden kunyhó és palota ablakába is. Ha mindig mindenütt voltak volna a hol helyök van, éppen úgy mint a korinthusi oszlopfő, rég megteremhetett volna a sehol sem létező magyar építészeti styl. Különben csak csudálni lehet, hogy a leveles szín, a mit magyar kéz nem Szíhalmon épített először s annyi-féle alakban vidékenkint más-más faágból fűzve, korczolva, diszítve ma is épül, egyetlen építészünk figyelmét sem keltette fel. A falevél sok mindenre jó; tölgylevél és makk árpádkori régiséginken a rózsával, búzavirággal stb. együtt található. De hova kalandozunk! Magyar nyelvű irodalmi emlékeink, nagyobb mennyiségben az Arpádokon jóval innen

találhatók. Ezek közül is ki kívánhatná, hogy például Codexeinket, a Nyelvelméltárt, nagy közönségünk olvassa, mikor még nyelvtudósaink is csak foghegygyel csipegetik. A Régi Magyar Könyvtár nem is ezeket bolygatja, hanem a XVI--XIX. századi nyomtatott s kéziratban maradt vonzóbb olvasmányokból válogat olvasói számára.

Talán nem eléggé válogat? gondolja magában, a ki a négy első füzetet végig nézte s a következők előre hirdetett tartalmán átfutott. Elegyes biz ez a tartalom, akárcsak a koldús tarisznyáé, de mindkettőnek van egy természetes jó tulajdonsága. Amabból meg lehet határozni, hogy mivel él a falu, emeből megítélhető, hogy miféle szellemi táplálék tartotta fenn eleinket. Egy kevés haricska puliszka, barát czibere, nagyheti bőjtös eleség, husvéti himes tojás s mindenféle aszalvány. A többi közt egyéb is következik. Ha nem volna ily változatos a sorozat, hanem csak szine-java adatnék a négy évszázad irodalmának: korántsem lenne oly tanulságos és hű képe az ismerteni kívánt korszakoknak.

»A Székelyek Erdélyben« kétségtelenül legtöbbet érő poétai műve Ar. Székely Sándornak, — a mivel még azért épen nem mondunk valami sokat. Vörösmarti tagadni látszik, hogy Székely példája buzdította volna az eposzírásra. Elhihetjük neki, de az a gondolat, meg Székely eposzainál ő különbet tud teremteni, a tagadásból is kivethető. Ennek a gondolatnak a felébresztése is érdem, a mi méltó jutalmat nyert Heinrich Gusztáv gonddal irt bevezetésében.

A XVIII. századi pálos iskoladrámák sem valami egetverő dolgok, de Bayer József berek-ismerő szemei jól látták a hézagot, a hova ezek beillesztendőek. Dráma-voltukat a mi illeti, ahhoz annyiban joguk van, hogy a magok idejében azok akartak lenni, hanem Markalfra emlékeztető naturalis mondásaik furcsa színben tüntetik fel a magok idejebeli iskolák tanítóinak pedagogiai felfogását. Ily vastag húrokat, még a korábbi hegedűsök sem feszítettek kobzaikra.

Érdemes volt kiadni a Csiksomlyói nagypénteki miszteriumokat is, melyeknek jól folyó verseik egy tárgyra irányzott bibliai jellegök mellett is szép bizonyóságot tesznek a csiki barátok irodalmi munkásságáról. Azt is gyaníttatják, hogy egyébnek is kell még abban a klastromi könyvtárban rejleni. Szabó Károly emlegette, hogy ő ott pergamenre írott nagy szerkönyvek lapszélein magyar feljegyzéseket is látott. Fülöp Árpád, a miszteriumok figyelmes kiadója nagy szolgálatot tehetne az irodalomnak s nyelvtörténetnek, ha gondját ezekre is kiterjesztené.

A mit Imre Lajos, Heltainak esopusi meséi körül végzett, eddig is kár volt véka alá rejteni. Köszönet illeti a szerkesztőt, hogy nem hagyta ott, hanem első sorba állította. Az esopusi mesék is, Heltai irodalmi munkássága is oly alapos kutatót kíván, a milyennek Imre Lajos nem most mutatta magát először. Példája, módszere buzdítson másokat is, hogy azon a széles mezőn minél nagyobb előt foghassunk.

Óhajjuk, hogy iskola és közönség a Régi Magyar Könyvtár megjelent füzeiteinek fogyasztásával fejezze ki abbéli kívánságát: jöjjenek a következők.

